

Gevechtstenue en naaldhakken

Jaus Müller

Zes verkleinde portretten van vrouwen, allen lachend naar de camera, tegenover een uitvergroot beeld van een streng kijkende man in uniform met de mondhoeken strak naar beneden: deze collage ging twee jaar geleden het hele internet over. De vrouwen op de foto zijn de ministers van Defensie van België, Denemarken, Frankrijk, Duitsland, Spanje en Kaja Ollongren. De man op de foto is de Russische minister van Defensie Sergej Sjojgoe. De tekst eronder luidt: 'Sorry, we're fucked'.

Vrouwen zijn klein en zwak, mannen zijn doortastend en sterk. Dat is de boodschap die dit beeld uitdraagt. Het suggereert ook dat deze groep vrouwen aan de top van verschillende Europese krijgsmachten niet opgewassen is tegen Sjojgoe. De subtekst lijkt dus: vrouwen bij Defensie zijn nutteloos in tijden waar het er écht op aankomt, zoals bij *war fighting* tegen een tegenstander als Rusland.

Laat ik beginnen te stellen dat dit volledig achterhaalde onzin is. Defensie kampt met duizenden vacatures die uitstekend kunnen worden ingevuld door vrouwen, net zoals door medewerkers met een

biculturele of lhbt-achtergrond. In juli 2023 daalde het vullingspercentage voor militairen verder naar 78,7 procent, een voorlopig dieptepunt.¹ De rekensom is dus simpel: met alleen jonge mannen komen we er niet. Om het percentage op te krikken, moet Defensie wel breder werven. Sinds enkele jaren voert Defensie daarom een actief diversiteitsbeleid, gericht op het aantrekken van vrouwen, lhbt'ers en biculturele minderheden. Dit is essentieel om op termijn te voldoen aan de primaire taak van de krijgsmacht: het beschermen van het eigen grondgebied en dat van bondgenoten.

De hernieuwde focus op *war fighting*, zoals we dat nu zien in Oekraïne en sinds kort ook in het Midden-Oosten, brengt een nieuw probleem met zich mee. De inzet van grootschalig geweld wordt in de beeldvorming al snel gekoppeld aan brute mannelijkheid, zoals bij de meme van Sjojgoe. Dit gaat hand in hand met cliché-beelden van vechten in de modder, loopgraven en ontembare oerdriften; niet het imago dat Defensie als moderne werkgever in 2023 wil uitstralen of waarmee je potentieel vrouwelijk en lhbt-personeel uit generaties millen-

nials en Gen Z enthousiasmeert voor een baan in het leger.

We moeten nadenken over hoe we de volgende paradox oplossen: enerzijds is het niet verkeerd om de rauwe realiteit van oorlogvoering in het hoge geweldsspectrum te tonen (als waarschuwing dat dit ook onze richting uit kan komen), maar anderzijds werkt het te nadrukkelijk uitbeelden van oorlog als een ruige 'machobusiness' afschrikkend en staat het het bouwen van een diverse krijgsmacht in de weg. Het geeft bovendien een vertekend beeld van de realiteit: niet elke militair is dagelijks bezig met strijd in de voorhoede. Achter elke infanterist staat een heel team ter ondersteuning in geneeskunde, logistiek, inlichtingen en meer.

Het is nu belangrijker dan ooit om af te stappen van de stereotypering van militairen als uitsluitend mannelijk of macho. Het helpt als we militairen zien als individuen met zowel een machokant als een zachtere, mogelijk meer feminie kant, net als ieder ander. Door clichés te benadrukken bewijzen we niemand een dienst en negeren we de complexiteit van de mens achter de militair, die zowel masculien als feminien kan zijn. Het wordt tijd dat te erkennen. We kunnen hierbij een voorbeeld nemen aan Oekraïne, nota bene een land dat (tot voor kort) niet bepaald voorop liep met lhbt-emanipatie. Door oorlog is het land snel aan het veranderen, met veel meer oog voor diversiteit, zeker ook binnen de krijgsmacht, simpelweg omdat het ook geen keuze heeft: de hele samenleving wordt gemobiliseerd in de strijd tegen Rusland. Steeds meer lhbt'ers vechten aan de frontlijn, waardoor de grenzen tussen masculiniteit en gender juist beginnen te vervagen. Neem als voorbeeld het Instagram-account van een Oekraïense hospik, sergeant Ivan Honzyk. Hij deed mee aan de loopgravenstrijd in onder andere Bachmoet, maar is ook allesbehalve bang om zijn *queer*-identiteit te uiten. Zijn Instagrampagina is een eclectische mengeling van foto's in gevechtstenuge afgewisseld met gestileerde beelden van hem met naaldhakken en zwarte engelen-verenpakket. 'My fellow soldiers are really impressed with what I've done in Bakhmut, the massive scale of

work that I did there, and after that they just don't care about who I sleep with', zei Honzyk (27) in april tegen *NBC News*.²

Dit toont aan dat we moeten afstappen van clichés over mannelijkheid en vrouwelijkheid in het leger. Laten we daarom eens en voor altijd afrekenen met die afschuwelijke stereotiepe meme van Sjojgoe en de zes vrouwelijke ministers waarmee ik begon. Ik baseer me op de feiten: het uniform van Sjojgoe. Het lijkt imposant, maar de werkelijkheid is dat de man nul militaire ervaring heeft en vooral carrière heeft gemaakt als burgerambtenaar in het Russische staatsapparaat. Hij draagt een generaalsuniform zonder dat hij enig benul heeft van het leven als militair. Dat is niet stoer, maar triest.³ Als we de meme in de juiste tijd plaatsen, blijkt dat deze de wereld overging toen Russische tanks de buitenwijken van Kyiv bereikten en het leek alsof Sjojgoes leger dicht bij de overwinning was. We weten wat er daarna gebeurde: de opmars naar Kyiv werd snel gevolgd door een vernederende terugtocht naar Rusland. Wat volgde was een mislukte militaire semi-staatsgreep die Sjojgoe niet kon tegenhouden met militaire middelen. Hij stuurde daarna nog eens duizenden Russen de dood in tijdens een mislukt offensief in de Donbas, zonder door de linies van de door westerse landen getrainde en bevoorradde Oekraïners te breken.

Wie heeft dit bereikt? Juist, die zes Europese vrouwelijke ministers van Defensie. ■

- 1 *Stand van Defensie. Voortgang bouwen aan een toekomstbestendige krijgsmacht* (Najaar 2023). (Den Haag, ministerie van Defensie, 19 september 2023).
- 2 Mo Abbas, Matt Bradley en Ostap Hunkevych, 'As Ukraine's LGBTQ soldiers fight on the front line, acceptance grows in the conservative country', *NBC News*, 16 april 2023.
- 3 Lees vooral hierover: Mark Galeotti, *Putins Wars. From Chechnya to Ukraine* (Oxford, Osprey Publishing, 2020).